

A KOLOZSVÁRI SZÍNJÁT SZÁS MAI KÉRDÉSEI

OLY KÉRDÉSRŐL kell e hasábokon szólnunk, amelyek – hogy a térbeliség kölcsönszávaival éljünk – úgy vízszintes, mint függélyes irányban kiterjedők, s mai magyar közművelődésünknek, sőt magas művelődésünknek majdnem valamennyi sarkalatos pontjával érintkeznek. A magyar művelődéspolitikai tengely-kérdése: a szellemi decentrálizáció, a művészeti irányítás vagy autonómia, a korszerű és magyar színházszervezés és vezetés, a műsorszerkesztés és a játékstílus kérdése, a közönség és a színház viszonyának megközelítően megnyugtató rendezése, mind beletorkolnak a kolozsvári színjátszás mai kérdéseibe.

Amennyire e kérdések kiindulási pontjukat tekintve minden ízükben helyiek, kolozsváriak, pars pro toto: erdélyiek, jelentőségük épp annyira országos is, tehát főbb vonatkozásaiban perdöntő jellegű. Országos viszonylatban is a kolozsvári színházról várja mindenki a magyar színházi kultúra mai válságának megoldására irányuló bátor és helyes kezdeményező lépések megtételét. A Nemzeti Színház megújítását követő első idény valamennyi számbavehető, komoly bírálata és más, a színházzal kapcsolatos megnyilatkozása mind erről az igényről és várakozásról beszél, akár a sajtóban, akár nyilvános előadások alkalmával, vagy baráti közösségek vitáiban hangzott is el. Jó szándék és jó akarat sürgeti e nem erőszakkal nagy távlatokba ágyazott kérdések megoldását. S amennyire jellemző Erdélyi jelenség a színházzal való foglalatosságának a tudományegyetem, vagy más hasonló intézmény magas szintjén előtérben tartása, éppúgy jellemző Erdélyre a lassú megérlelődés türelmes, megfontolt kivárása is. E fejtegetésnek minden sora ebből a szellemből fakadt, megállapításait, javaslatait hasonló gondolkodás sugallta.

Parancsolólag vár tehát Kolozsvárra az a szerep, hogy multjához méltó módon, az új magyar életben a színjátszás és színházkultúra terén kimondja az ígét, az első szót, amely szellemét is oly értelemben hatja és alakítja át, s oly irányba vezet, hogy nemcsak Felső-Erdély visszacsatolásának és szempontból tisztán külső, történeti körülménye folytán, de egész valójában méltán és megérdemelten nevezhetjük majd az erdélyi színház történetnek ezt a fejezetét a »megújítás korának«. A talaj mindenképpen kedvezően előkészítettnek látszik e nagy munka elvégzésére. Sajtó és bírálat jobbik része, s egész szellemi életünk felfokozottan várja ez új korszak bekövetkeztének jeleit, hiszen a külső megújítás óta eltelt idő alatt is ezért könyvelt el hibaként – látszólag túlságosan szigorúan, valójában azonban még mindig nem elég komolyan és határozottan – minden olyan megnyilatkozást, amely ettől az egész terjedelmében még meg nem világított, de könnyen érzékelhető irányvonalától eltért.

A KOLOZSVÁRI SZÍNHÁTSZÁS mai kérdéseinek állását százötvenéves hagyományai, a kisebbségben eltöltött évtizedek tanulmányai és a mai magyar élet követelményei szabják meg. Ezért e nézőszögből kell tekintenünk a felszabadulás óta eltelt első idényt is, amelyet felfokozott várakozásaink hevében eleinte nem szívesen, később hallgatólagosan és most már nyíltan is kísérleti évül fogadunk és nyilvánítunk. Amennyire indokolt volt tartózkodásunk attól, hogy a kolozsvári Nemzeti Színház egy egész évét kísérletinek tekintsük, s a kísérletnek áldozzuk fel, épp annyira indokolt ma annak a belátása, hogy másként az adott helyzetben nem is történhetett. Az egyetemes színházkultúra évtizedek óta tartó válságában, magyar támpontok és előzően adott magyar példák teljes hiányában nem volt könnyű feladat színházat teremteni az ismét magyarrá vált Kolozsváron. Itt többről volt szó, nem csupán arról, hogy a kisebbségi színházat az új időkbe átmentsük.

Hogy mennyire új csapásokon kellett elindulniok mindazoknak, akik a felszabadulás után rövidesen tető alá akarták hozni az új korszakába lépő kolozsvári Nemzeti Színházat, azt mindennél jobban a magyar színházkérdés áttekintése szemlélteti. Fővárosi példa után indulni nem lehetett, hiszen a főváros multbeli, s jelenlegi szellemi szerkezete, természetesen társadalmi és gazdasági szerkezetének következményeként túlnyomó részében még napjainkban is, ha nem éppen művelődésellenes, de semmiképpen sem magyar, s ezért elsősorban nem a magyar nemzeti művelődést szolgálja. A társadalmi és gazdasági szerkezetnek mindenkor alávetett és folytonosan átalakuló színház világszerte az olcsó, szellem és gondolatnélküli tömegárú színvonalára süllyedt alá. A silány tömegek silány szórakoztató üzemeivé változott, s ha ezt a nemcsak a nemzetitől, de javarészt minden kultúrától idegen színházat szemléljük, önkéntelenül is, mint legkifejezőbb kép, a nagyipari futószalag jut eszünkbe. Természetesen sem modern, magyar szellemű színpadi irodalom, sem magyar színházi stílus ilyen helyzetben ki nem alakulhatott. A fővárosi színdarabgyárosok kétháromszázas sorozatban játszott együgyűségeitől nem csak a magyar író nem tudott megszólalni, de nehezen fejlődhetett a magyar színész és sehogysem fejlődhetett, hacsak nem visszafelé, a közönség művészi érzéke, igénye és színház-szemlélete. E példák után tehát aligha lehetett volna elindulni.

Maradt még a meglevő egyetlen Nemzeti Színház, a budapesti. Sok szót nem is kell vesztegetni annak kifejtésére, hogy a budapesti Nemzeti Színháznak a magán-színházak szörnyű molochja elleni kötelességszerű harcában és nemzeti irányú ellensúlyozó szerepében, másfelől pedig egy heterogén összetételű, milliós nagyváros társadalmában teljesen más feladatai vannak. A trianoni Magyarország vidéki színházai plakát-tömegének futólagos áttekintése viszont meggyőz arról, hogy e színházak kevés, bátortalan és kis hatósugarú kezdeményezéstől eltekintve a színvonnalsüllyedés elképesztő méretét mutatják és a legsúlyosabb válság minden aggasztó tünetével »ékeskednek«.

Kolozsváron tehát új színházat kellett teremteni, s a hagyományok és a kisebbségi tanulságok nyújthattak egyedül támaszpontot. Bár a hagyományokkal úgy voltunk, mint régen elhunyt előkelő és gazdag rokonnal. Folyton emlegettük és idéztük, de mentől többet emlegettük, annál határozottabban érezhető volt, hogy a színházat, mint már megszervezett és útjára elindult intézményt ez inkább feszélyezi, mintsem módszeresen igyekezne kihasználni a benne rejlő, mának beszélő, könnyen felhasználható életet és példát. Mert a százötvenéves kolozsvári színjátszás hagyományait nem mint pusztá dísz és kézenfekvő szónoki fordulatot hajtogatjuk. Aki így teszen vagy lebecsüli e hagyományokat, vagy nem ismeri. A kisebbségi színház nyújtotta tapasztalatok és tanulságok felhasználásában – időbeli közelségük ellenére – sem láttunk céltudatosságot és módszerességet. Bár amennyire az alkalom megengedte, ez idény tökéletesen igazolta, hogy amit két évtized tapasztalatainak tárházaként említhetünk, nem a véletlen műve volt, hanem a színház közönségének szemléletéből és gyakorlatából természetes módon következett. Az »életmentő Tragédia« esete a »második hőskorban«, 1934-ben nem lehetett tisztára a véletlen műve, hanem a kisebbségbe döntött erdélyi magyarságban éppen a hagyományok élő erejénél fogva mehetett végbe egy adott pillanatban a szorongatott jelen és a nem kevésbé megpróbált mult emlékeinek találkozásából a nemzeti lélek kollektív megmozdulása, a géniusz ébredése. Ezt a tüzet fel lehet csiholni, s a felszabadulás első esztendeje kiváló alkalmat szolgáltatott a nagy várakozásban felcsigázott közösségi lélek erejének a nemzeti művelődés szolgálatában álló nemzeti színjátszás javára való felhasználására.

HA VÉGIGTEKINTÜNK a kolozsvári Nemzeti Színház ezidei idényének munkáján, semmiképpen sem találjuk meg benne azt a céltudatosságot és annak az irányvonalnak egyenes követését, amelyet nemcsak erdélyszerte vártak el és hiányoltak jogosan. Nem találjuk meg annak ellenére, hogy a színház közönségének, sajtójának és bírálatainak szemlélete és gyakorlata egyenes vonalban követte a kisebbségi időkben tanúsított magatartást. A pénztári helyzetről szóló kimutatás igazolja, hogy közönség-sikere, s ami a színház könyvelési szempontjából ezzel egyet jelent: pénztári sikere ebben az idényben is azoknak a daraboknak volt, amelyekben író szólott a színpadról, amelyek művészi alkotásnak számíthatók s mint ilyenek természetes elvi szempontból is egyedül valók a nemzet színpadára. Megnyugtató tudnunk azt, hogy a második kisebbségi évtized közepétől egyre inkább felívelő drámai alkotások iránti érdeklődés ma sem csappant. Ma pedig a Nemzeti Színház már abban az örvendetes helyzetben van, hogy semmiképpen sem kénytelen engedni a tömegek művészi igénye esetleges lazulásának és sohasem szabad az üzem-színházak példájára a színvonal csökkentésével keresnie e százfejú hidra »kegyét«. Megóvja ettől szubvencionált, állami mivolta, sőt minden hasonló jelenséggel való szembeszállásra, a vele való megküzdésre elkötelezi magas hivatása, amelyben egyedüli létértelme is kifejezést nyer.

A további fejtegetések szempontjából le kell szegeznünk azt, hogy nemzeti színház, s a kolozsvári Nemzeti Színház esetében kiváltképpen és elsősorban mindig a drámai színházat értjük; a nemzet létharcában mindenkor az élen járó magyar irodalom leg-nemesebben leginkább magyar és legművészeibb drámai termékeinek megszólaltatóját. A nemzet színpadának nem lehet más célja, mint a sajátképpen magyar nemzeti művelődés alkotó részéül tekinthető színjátékok bemutatása, tehát a nemzeti nyelv és művelődés terjesztése. De nem élünk egyedül a világban, hanem az adott európai keretben, s szeretjük is – néha túlhajtva – hangoztatni európaiságunkat. Kis népek természetszerűleg nem zárkozhatnak el a körülöttük élő hatalmas népek szellemiségében kifejezésre jutó áramlatoktól és hatásoktól. De nem szabad szem elől tévesztенünk, mert ez is előfordul, hogy ha már idegen portáról haza hozunk valamit, az kultúra legyen, az illető nép szellemiségének teljes értékű kisugárzása, ablak, amelyen át valamely kultúra magaslatára vethetünk pillantást. Így ezen a vonalon is töretlenül érvényesíthetjük magasabb művelődési és nemzetnevelői elgondolásainkat. S mivel nemzeti színház alatt színházat és nem dalszínházat értünk, a kolozsvári Nemzeti Színház operaegyüttesét a drámai színház szükséges kiegészítőjének tekintjük, amelynek problémái bár nem lekicsinyelendők és komoly meggondolásra tarthatnak számot, mégis a kérdések tömkelegében a második vonalra szorulnak. Problémáinak körét jelentősen szűkíti az a tény, hogy a magyar operairodalom mai korszakában az operaegyüttes műsora túlnyomó részében nemzetközi jellegű és alig változó darab-sorozatból áll.

A kolozsvári nemzeti színjátszás mai kérdéseinek hivatásbeli taglalását az idejé idény tapasztalatainak alapján tovább folytatva, bizonyos negatívumokra kell rámutatnunk a bennük rejlő tanulságok szemléltető ereje miatt.

Tévesnek bizonyult, mert eleve téves volt az az elmélet, amely azt hirdette, hogy a közönséget, a »minél szélesebb tömegeket« úgynevezett könnyű darabokkal kell »beszoktatni« a színházba, hogy egy bizonyos idő elteltével igényesebb élvezetben is lehessen részesíteni a közönségnek e rétegeit. A gyakorlat ékesszólóan cáfolt rá e feltevésre, mely mint pedagógia is feltétlenül helytelen volt, s azt a benyomást keltette, hogy a friss és lendületes színházalkotói kedv hiányának takarására szolgál. Bizonyos, hogy a kolozsvári Nemzeti Színház most befejezést nyert idényének első szakaszában, eddig Erdélyben szokatlan arányú, roppant gépezetével, idegenül állt a kolozsvári talajon. Nem volt gondosan kimódolt, Kolozsvárnak és Erdélynek szerkesztett, egységes irányelveken felépülő műsora; műsorpolitikája az ötletszerűség benyomását keltette mindazokban, akik aggódva figyelték munkásságának kibontakozását. Az idény második szakaszában a műsor lassan beledinamizálni látszott sajátos erdélyi feladataiba. *Németh László: Villámfénynél* című darabjának előadása jelentette a mai magyar és emberi problémákkal zsúfolt író megszólalását ezen a színpadon. *Remsey György: György barátja* az erdélyi történeti tudatnak

volt a kellő művészi fokot is megütő hangsúly-adója. *Tamási Áron: Énekes madarának, Nyirő József: Jézusfaragó emberének*, majd *Kisbán Miklós: Nagyúrának és Kós Károly: Budai Nagy Antaljának* előadása már az erdélyi feladatok töretlen vállalását jelentette, s így a Művészeti Hetek színházi eseményeiben méltón képviselhetette a Nemzeti Színház az erdélyi irodalmat, s ezen keresztül sajátos erdélyi feladatait. A szerető aggodalom szava azonban azt mondja, hogy a kolozsvári színjátszás munkájának minden még oly parányi íze is módszeres felkészültség alapján, tervszerűen kell, hogy e feladatok felismerésével telítve legyen.

NEMZETI MŰVELŐDÉSÜNK kérdéseivel, művészeti életünkkel, s így elsősorban a kolozsvári színjátszással kapcsolatos minden okfejtésünkben természetesen sajátos erdélyi feladatok szempontja szerint kell igazodnunk. E feladatok elismertetésének igénye nem ok nélkül való és nem öncélú. A történeti kényszerűségből folyó különélési időszakok hatása meg az önálló erdélyi tájkultúra teszi, hogy mint a múltban, úgy a jövőben is bizonyos vonatkozásokban még fokozottabban kell külön erdélyi feladatokról és irányvonalakról beszélnünk. A nemzeti művelődés terén ma végzett és a jövőben végzendő munka az egy és oszthatatlannak tekintett magyar művelődés ügyének előbbrevitele érdekében megköveteli az önként adódó tájkultúrákban való gondolkodást. Csakis egy egészséges, nagy távlatokban gondolkodó, s a tájkulturái felfogásban fogant művelődéspolitiká, egyszerűen szólva: a már annyit hangoztatott szellemi decentralizáció óvhatja meg az elsorvástól Erdély nagy-szerű intézményeit. A kolozsvári színjátszásnak meg éppen gyökérvkérdése, hogy minden létét és működését befolyásoló és meghatározó döntés, intézkedés ebből a gondolatkörből származzék. Ez a döntő jellegű felismerés vezette minden bizonynyal *Kemény János* főigazgatót, a kolozsvári Művészeti Hetek alkalmából tartott előadásában annak kijelentésére, hogy a kolozsvári színjátszás hajléka nem az ország *második*, hanem *másik* nemzeti színháza, s a kiegészítésképpen mellérendelt operatársulat sem a *második*, hanem a *másik* dalszínház.

Az igazság kedvéért azt is meg kell állapítanunk, hogy a színház műsorpolitikájának minden érezhető ingadozása és tervszerűtlensége ellenére sem vált a fővárosi színházak ismétlő, másoló intézetévé. Sugalmazásokért az adott helyzetben természetes módon a főváros felé fordult a színház, de vezetői bizonynyára érezték, hogy a ritka kivételtől (az egyetemes magyarságnak szánt művészi magyar mondanivalótól) eltekintve csakis a szűkebb haza területén kell és szabad a színház megnyilatkozásaira ihletést elfogadniok. Munkájukat pedig ebben az értelemben és irányban kell teljesíteniök.

Amit az elmúlt idényben szerzett tapasztalatok alapján ingadozásnak nevezhetünk a műsor-szerkesztésben és művészi vezetésben, az ha nem is teljességében, de részben az adott helyzetből következett. Nem annyira a szervezésre rendelkezésre álló idő aránylag rövid volta, mint inkább a színházszervezésnek minden más

intézménytől elütő emberi, sajátos színészi oldala okozott nehézséget. A kolozsvári Nemzeti Színháztól az első pillanattól a saját szerű erdélyi feladatoknak nemcsak vállalását, de teljesítését is elvártuk, s ugyanakkor az úgynevezett vezető helyezesű színészek közül sokan akkor kerültek először Kolozsvárra. Megkívántuk, mint ahogyan továbbra is fokozottan megkívánjuk a műsorpolitikán túl a színház művészi munkájának is a táj-jellegbe való beilleszkedését, s az abban gyökerező és abból kinövő színészi alkotást. Természetesen sokkal könnyebb ezt igényelni, mint teljesíteni. Ehhez az együttes tagjainak a munkafegyelmén jóval túlmenő, csakis a helyi levegőben megérlelhető szellemi, érzelmi és hangulati alkalmazkodása, illetve egybehangolódása szükséges. A tájkultúrába való beilleszkedés, a felszívódás körülményeinél fogva még egyedenként sem egyszerű feladat, s egy újonnan megszervezett színtársulatot harmonikusan állítani bele ebbe a jellegbe és kultúrába, éppenséggel nehéz. Hosszú, kitartó és céltudatos munkát igényel. Mégis a Nemzeti Színház, ha egyelőre a megkívánható mértéken alul, de tanújelét adta a fent idézett darabok műsorba iktatásával és előadásával, hogy vállalni igyekszik ezt a feladatot. A körülményekhez képest e vállalkozással a művészi alkotás és hatás szempontjából sem vallott kudarcot.

A kísérleti év teljesítményének és mulasztásainak sorozatából így áll egybe a kolozsvári színhátszás mai kérdéseinek szövevénye. Szerencsére viszonyainkhoz arányítottan pénzügyi nehézségekről nem beszélhetünk a színház esetében. Ez a minden színház művészi »pályafutásában« és munkájában döntő jelentőségű tényező megszabja sok tekintetben a bírálat hangjának fokát és erősségét, s meghatározza a támasztott igények magasságát. Ebben a helyzetben természetesen a jövőbeli megvalósulások vagy meg nem valóslások jobbára csak emberi adottságokon alapszanak és mulnak.

A problémák rendjében a Kemény János fejtegetése-szerinti »másik színház« áll előtérben. Ennek a színháznak végső megvalósításához, kiteljesítéséhez azonban feltétlenül szükséges a kultusz-kormányzat ilyen irányú megértése és támogatása. Ismételjük azonban, hogy annak a kolozsvári Nemzeti Színháznak – amely elsősorban erdélyi és Erdélyért van, s ezen az úton, tehát a legjobb úton szolgálja az egyetemes magyar művelődést – megvalósítása előre feltételezi az új, pontosan körvonalazott és a gyakorlatba átültetett decentralizációs művelődéspolitikát. Ez a művelődéspolitik a jól felfogott erdélyi igények szolgálatán túl az elképzelhető legüdvösebb módon országos jelentőségű volna. Hatása rövidesen kialakítaná és megszilárdítaná a szellem vidéki gócpontjait. Sajnos azonban a gyakorlatban e gondolkodás részleges elfogadására még csak egyes elemekből következtethetünk (Székesfehérvár: »minta-város«, Művészeti Hetek Komáromban, Kassán, Kolozsváron, stb.), s legfeljebb a körvonalait ha látjuk. A szellemi decentralizáció tervszerű keresztülvitelének jelentősége nem sok fejtegetésre szorul, de nem is tartozik szorosan ide. A kolozsvári színhátszás vonatkozásában azonban jellemző és sokatmondó az a visszhang, amelyet Tamási Áron darabjának bemutatója – mint az erdélyi szerzők

erdélyi darabjai előadás-sorozatának bevezetője – keltett nemcsak Erdélyben, de Budapesten is. Sajtó és közönség egyaránt ünnepelt ez alkalommal, s a nosztalgia hangján állapította meg, hogyha az országban még nemigen járják ezt az utat, mégis a Tamási-darabban jelentkező program lehet egyedül a kolozsvári színjátszás útja. Itt kezdődik és itt teljeseedik be a kolozsvári Nemzeti Színház hivatása.

EBBE A NAGY ÉS ÁLTALÁNOS KERETBE helyezkednek el azok a problémák, amelyeknek jelentősége semmivel sem kisebb, de a keretet alkotó kérdés megoldása nélkül felvetésük önmagában csak elméleti jellegű. A kolozsvári színjátszás éppen a tájkultúrai gondolkodásban adott feladatánál fogva nem egyedül Kolozsváré, de egész Erdélyé kell, hogy legyen. Minden ízében csak Erdélyé, mert szilárd meggyőződésünk szerint csak így válhat igazán magyarrá, értékké, s egyetemesen magyar jelentőségűvé. A »másik színház« tehát ezt jelenti, Erdély színházát, a szónak minden városra és minden helysére kiterjedő értelmében. A kolozsvári Nemzeti Színháznak tehát valamilyen úton-módon be kell hálóznia, s a mindennapi gyakorlatban is művészi hatóterületévé kell tennie a Királyhágón inneni részeket. Erre szolgál majd a lehetőségek elérkeztevel a kolozsvári anyaintézetből kirajzó és az országrészt valamely rendszeresített, intézményes alapon behálózó színész-csoportok működése. Ennek a feladatnak teljesítése szervesen összefügg a játékrenddel és el sem képzelhető másként, mint a ciklusokban való gondolkodással szerkesztett műsor alapján. Eszerint e színjátszó csoportok váltakozó rend szerint és változó helyeken játszhatnának régi és új magyar, klasszikus vagy népi drámát, s tervszerűen a világirodalom nagy alkotásait képviselő, különféle korokat, világérzéseket, művészi felfogásokat bemutató darabokat. Ugyanakkor szerét ejtené a színház, hogy kolozsvári központjában külön kamaraelőadásokkal, a Tizes Szervezet keretében ma már hagyományos és jól bevált népszerűsítő előadások kiterjesztésével, s egy kísérleti színpad terveivel is foglalkozzék.

Az összefüggések rendjében felmerül a játéktílus kérdése. Miután azonban sajátképpen magyar színjátszó-stílusunk nincs, – a meglévő, uralkodó stílust »polgárinak« nevezhetnők annak érzékeltetésére, hogy ez a »stílus« ha magyar is, mégsem jellegzetesen csak magyar – annak kialakulásáig csak az adott csapásokon haladhatunk. Nincs kétség aziránt, hogy a gyökeresen magyar játéktílust a néppel való érintkezés, tehát a magyar népiségnek színházkultúránkra gyakorolt termékenyítő, jótékony befolyása alakítja ki. De hogy e találkozás végbemehessen a követett és változtatott logikai sort ismételve elsősorban a felülről jövő széles alapvetés szükséges. Ha a Nemzeti Színház elérkezhetik és elérkezik hivatásának igazi teljesítéséhez, úgy keresni is fogja a néppel való kapcsolatot, s a mai játékmódorra gyakorolt egészséges népi hatástól méltán várhatjuk az új és magyar színjátszó-stílus kialakulását. A Nemzeti Színház operaegyüttesére, a kiegészítő társulatra, rendeltetésénél fogva ennél a pontnál vár fontos feladat.

Működése ugyanis semmiképpen sem merülhet ki abban, hogy egy jó néhány tizezernyi polgári közönséget tartson különben is ritkán és kevésbé változó műsorával bővületben. Sokkal inkább feladata, hogy a mai magyar magas zeneirodalmat, s a nyugati zenéből az igazán érdemeset elvigye a nép közé. Ha pedig az operáknál szokásos balettre gondolunk, önként adódik a feltevés: az országgrészbe kirajzó színházi-csoportnak a néppel való ismétlődő találkozásából nemcsak a prózai játékokra és stílusára, de a magyar táncművészetre is csak jótékony behatások várhatók.

Aki azt gondolná, hogy ezek a fejtegetések »nem e világból valók«, – az tekintsen a százötvenéves kolozsvári színházi hagyományaira. A »köszínház«, amint Nagyajtai Kovács István írja, »nemzetileg hozatott létre«. Itt született és indult virágzásnak a magyar Shakespeare-kultusz és itt mutatták be az első magyar operát. Ez a hagyomány nem dísz és sallang, hanem kőtáblára írt parancsolat. S a belső, szellemi megújulásért, valamint a szolgálatért való nép felé fordulásában annak tetemes nemzeti művelődési hozamán kívül, legszebb hagyományait követné a kolozsvári színházi. Ezért tartottuk nagyra átmenetileg gyenge állapotában is. A kolozsvári Nemzeti Színház Erdélyben némileg egy a Múzeum-Egyesülettel, s Erdély Tudományegyetemével. Színpadára a hívő áhítatával, s a katedra felé néző tiszteletével fordulunk. Munkáját, kérdéseinek megoldását aggodó figyelemmel és szeretettel követjük. Vajha a minél előbbi sikeres kibontakozásra – az Erdélyi Játékos Gyűjtemény egykorú tudósítójának szellemében és szavaival – így kiálthatnánk fel: »Győztünk, kedves Nemzetünk!..

SZABÓ ISTVÁN